

Soros Filantroop op de planken

14

Zij lopen stage bij BBB

De verkiezingsuitslag was het keerpunt, zeggen Leidse BBB-stagiairs. 'Nu zijn we niet meer dat kneuterige éénzetelpartijtje'

6

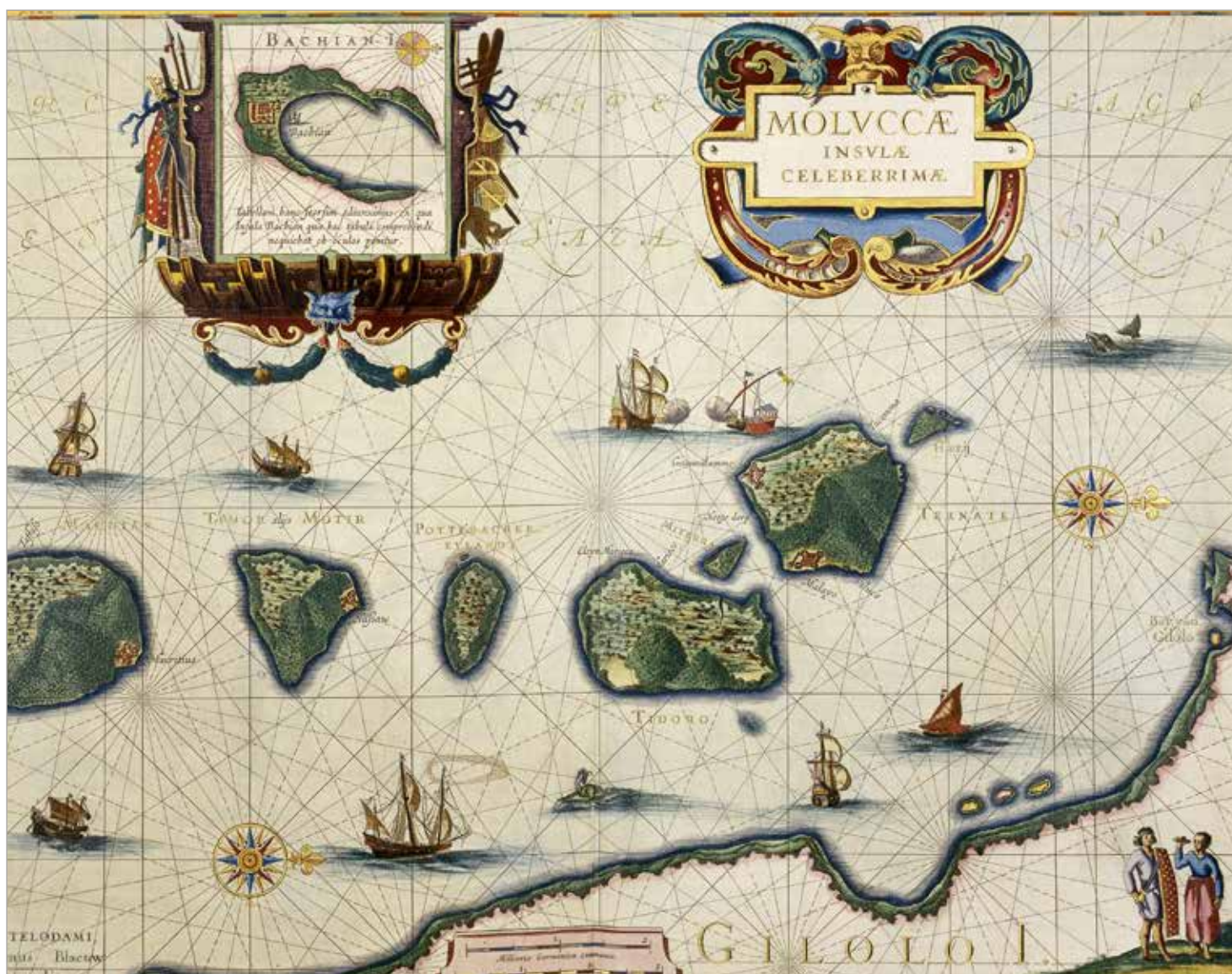
In de kou Leidse studenten krijgen nog steeds geen energietoeslag van de gemeente

4

K-Lit Succesauteurs op bezoek in de UB

12

Koppensnellen en bossen omhakken In de jacht op nootmuskaat en kruidnagel zette de voc de meest gruwelijke tactieken in. 'Alle mannen werden onthoofd en alle vrouwen en kinderen tot slaaf gemaakt. De Nederlanders schaamden zich nergens voor: de voc hield alle narigheid die ze uitvat keurig bij'

10

Academische vrijheid in gevaar

Volgens het Europees parlement staat de academische vrijheid in Nederland onder druk. Politiek en maatschappij hebben te veel invloed op universiteiten, de arbeidsvoorwaarden voor jonge onderzoekers zijn slecht, en er is mogelijk sprake van een cancelcultuur en zelfcensuur.

DOOR VINCENT BONGERS

Vorige week publiceerde het parlement een onderzoek naar de academische vrijheid in de 28 lidstaten. De cijfers voor Nederland in het rapport *State of Play of Academic Freedom in the EU Member States* zijn slecht. Volgens de onderzoekers zakt Nederland steeds verder weg op de ranglijst. In 2021, het meest recente onderzochte jaar in het rapport, scoort Nederland een 0,92 (uit 1,00). Goed voor plek 24 op de ranking van lidstaten. In de achterhoede van de Unie dus.

De onderzoekers verwijzen in het rapport onder andere naar de motie van Pieter Duisenberg uit 2017. Het toenmalig Kamerlid van de vvd en inmiddels voorzitter van universiteitenkoepel UNL wilde dat er een onderzoek kwam naar mogelijke zelfcensuur in de Nederlandse wetenschap. De vrije wetenschap mocht immers 'nooit gehinderd worden door verschillen in morele of politieke meningen'. De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen constateerde vervolgens in een advies dat er voldoende waarborgen zijn om diversiteit van meningen in de wetenschap te garanderen. De EU is echter niet geheel overtuigd door dat advies. De vraag of de politieke overtuiging van wetenschappers minder ruimte laat voor afwijkende meningen op de universiteit is door de KNAW namelijk niet beantwoord.

Het rapport stelt dat er onder de oppervlakte wellicht toch de nodige problemen zijn. De onderzoekers citeren Henk Kummeling, rector van Universiteit Utrecht. Hij stelt dat niet duidelijk is hoe groot het probleem precies is maar dat er wel duidelijke indicaties zijn dat er sprake is van een cancelcultuur en dat 'wo-keness' een dreiging vormt voor de academische vrijheid.

Daarnaast constateert het rapport dat wetenschappers steeds vaker worden lastiggevallen en bedreigd, vooral via sociale media. Wel is het zo dat er maatregelen worden getroffen om wetenschappers beter te beschermen. In 2022 werd bijvoorbeeld WetenschapVeilig opgericht, een netwerk dat wetenschappers begeleidt in het vinden van de juiste hulp in geval van bedreiging, intimidatie en het ontvangen van haatreacties.

Verder stellen de onderzoekers dat de politiek zich te veel laat leiden door de maatschappelijke druk om vooral in bepaalde onderzoeksgebieden te investeren. De politiek stuurt te veel met financiering en dat bedreigt de academische vrijheid. Fundamenteel onderzoek staat onder druk. Het rapport stelt ook dat universiteiten te hiërarchisch worden bestuurd, ook dit beperkt de vrijheid van wetenschappers. De arbeidsomstandigheden aan universiteiten zijn ook niet optimaal. Vooral jonge wetenschappers staan onder druk. Zij krijgen vaak te maken met kortlopende contracten. In het rapport worden draaieurconstructies genoemd als een van de zaken die de carrière van jonge onderzoekers bemoeilijkt. Door de lastige werkomstandigheden hebben zij minder mogelijkheden om in vrijheid onderzoek te doen.

In het onderzoek staat ook dat het in Nederland ontbreekt aan een definitie van wat academische vrijheid is en hoe die vrijheid vervolgens juridisch beter kan worden beschermd.

Komt het ooit af?

Gaat het wel lukken?

Wel of niet promoveren? Om die vraag te beantwoorden maakte Fenna IJtsma de podcast 'Twijfeltraject'. 'Je moet echt doorzettingsvermogen hebben.'

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN
ILLUSTRATIE CHUAN MING ONG

Historicus Fenna IJtsma (28) vond het leuk om een scriptie te schrijven bij geschiedenis. Zo leuk zelfs, dat ze het nog wel vier jaar wilde doen, maar in het groot: een promotietraject. Maar haar scriptiebegeleider reageerde allesbehalve enthousiast op dit plan, en zei: 'Ik zou er nog maar goed over nadenken.'

IJtsma: 'Ik hoorde van haar als eerste dat promovendi hoge werkdruk ervaren. Dat de rest van de universitaire wereld daar last van heeft, wist ik, maar van promovendi had ik dat beeld minder. Aan de andere kant, ik was afgestudeerd en als je je studie heel erg leuk vindt, wil je daarmee verder. Heel veel meer had ik er niet over nagedacht.' Haar zoektocht naar het antwoord op haar vraag – wel of niet promoveren? – is uitgemond in de podcast 'Twijfeltraject' die IJtsma maakte met Mare-redacteur Susan Wichgers (die vooral wil weten 'wat promovendi bezielt' om zoiets te doen). In vijf afleveringen spreken ze met al dan

niet gestopte promovendi, gaan op bèta-safari en praten met een loopbaancoach. Het resultaat is vanaf vandaag te beluisteren via de Mare-site en alle streamingdiensten.

Zijn je vragen beantwoord?

'Mijn vragen wel. Mijn zorgen, niet echt. Die zijn eerder vergroot.

'De belangrijkste vraag was of je wel of niet de wetenschap in moet gaan, al is dat heel breed. Moet je wel een carrière in de wetenschap willen, of juist een baan opzoeken die minder die werkdruk geeft? Misschien word je daar wel gelukkiger van.'

Is werkdruk de grootste zorg?

'Na het gesprek met mijn begeleider wel. Nu weet ik dat die werkdruk ook komt omdat er weinig vaste contracten zijn op de universiteit. Dat geeft zoveel onzekerheid. En om wel zo'n

'Je ziet hoe iemands enthousiasme de kop wordt ingedrukt door de hoge werkdruk'

contract te bemachtigen, ben je geneigd om er veel dingen naast te gaan doen. Allerlei taken, conferenties, dat soort dingen. En onderwijs, in sommige gevallen – al hoor ik vaak dat dat wel erg leuk is.

'Ik vond het verbazingwekkend hoeveel mensen toch twijfelen over hun keuze, en of ze nog wel willen doorgaan. Iedereen begint erg enthousiast over hun onderwerp en onderzoek, maar sommigen stonden door al die externe factoren ook op het punt om ermee te stoppen. Dan zie je wel dat iemands enthousiasme de kop in wordt gedrukt door dingen als werkdruk.

'Maar los van dat alles, is het gewoon best wel moeilijk.'

Het onderzoek zelf, bedoel je?

'Susan zegt in het begin van de podcast: onderzoek doen lijkt me vreselijk. Dat had ik niet, het leek mij leuk. Maar elke promovendus heeft wel ergens een dip. Komt het ooit af? Gaat het wel lukken? Je gaat ongetwijfeld tegen problemen aanlopen en je moet wel echt doorzettingsvermogen hebben. Daar moet je wel over nadenken. 'Het moet bij je passen. Je doet het vaak alleen, zeker bij de alfa's. Heel lang weet niemand waar je mee bezig bent. Over die kant had ik nog niet nagedacht. We spraken iemand die stopte. Ze was langer dan vier jaar bezig, dus moest een baan erbij zoeken om geld te verdienen. Toen kwam ze erachter dat die baan veel beter bij haar paste dan haar promotie. Dat veranderde mijn kijk.'

Op welke manier?

'Sinds de podcast vraag ik me af hoe belangrijk je werk echt moet vinden. Ik was na mijn studie erg bezig met werk en carrière, en het opbouwen van een goed cv – zoals zoveel studenten – zodat je maar die droombaan krijgt. Maar wat is een droombaan? Kan dat niet ook een baan zijn op vijf minuten fietsafstand, waarbij je na werktijd andere dingen kan doen?

Je hebt geschiedenis en journalistiek gestudeerd, en in de podcast komen veel alfa's aan het woord. Is daar het probleem groter dan bij de bèta's?

'Ik denk dat daar een groot verschil zit. Op het Science Park alleen al zitten genoeg bedrijven die je willen hebben als bètapromovendus. Bij de geesteswetenschappen lijkt de toegevoegde waarde van een promotie minder helder voor werkgevers. Er zit ook minder geld in dat veld, dus er zijn minder kansen om een baan op niveau te vinden buiten de wetenschap.'

Waarom de universiteit weer elitair moet worden

Laat ik het maar meteen op tafel gooien. Ik ben elitair. Ik ben zeer kieskeurig in met wie ik omga. En beroepsmatig ben ik als Leidse wetenschapper ook nog eens voor een fikse drempel om binnen te komen in dit instituut, zowel voor medewerkers als voor studenten. Haal je het niet, dan ga je wat anders doen.

Het academisch gehalte van ons onderwijs staat al jaren onder druk en brokkelt langzaam maar zeker af. Zeker, er is te weinig geld, maar er zijn ook te veel studenten. Dat laatste probleem kun je verhelpen met meer geld, maar dan verhelp je niet het volledige probleem.

Er zijn nogal wat studenten die van zichzelf of van hun ouders aan de universiteit moeten studeren. Niet omdat ze geïnteresseerd zijn in wetenschappelijk onderwijs of omdat wetenschappelijk onderwijs de toegangspoort is tot een bepaald beroep (op zich ook al raar, je kunt je afvragen of je artsen, rechters en advocaten die geen onderzoek doen per se een academische opleiding wilt laten volgen), maar vanwege het prestige van een universitaire opleiding.

We moeten als samenleving af van het dwangmatige idee dat de universiteit het hoogst haalbare qua opleiding is. Dat is het niet. Het is de meest academische en wetenschappelijke opleiding en meer niet.

In die zin is het even elitair (of zou dat moeten zijn) als het conservatorium, een lassoersopleiding, een tinnervakschool of de hotelschool. Het is niet beter dan deze studies, slechts anders. Het is overigens opvallend dat deze beroepsopleidingen vaak een zwaardere directe selectie aan de poort hebben dan de universiteit.

Het breed toegankelijk maken van de universiteit is al decennia aan de gang met als

gevolg: een uit zijn voegen barstend wo dat hbo'tje speelt en waar examencommissies de ene herkansing na de andere uitgeven, een krimpnd hbo dat wo'tje speelt en meer afgestudeerde academici dan de maatschappij nodig heeft. Misschien wordt het tijd om die brede toegankelijkheid terug te draaien. Niet helemaal. Ik zie geen been in het terugbrengen van het sociaal elitaire karakter van de academie, slechts de wedergeboorte van haar intellectuele elitisme. Je aanleg en motivatie bepalen of je door de poort heen komt, niet je achtergrond of je ouders. Het is wellicht paradoxaal, maar zo'n intellectuele selectie gaat noodzakelijkerwijs ten koste van sociale selectie (alleen de overtuigde aristocraat zou anders denken en die hoeft zich dan geen zorgen te maken als hij gelijk blijkt te hebben) en zou het sociale prestige van de universiteit tot normalere proporties terugbrengen.

Wat ik wil is een categorale universiteit, naar analogie van het categorale gymnasium. Dat schooltype staat onder druk, omdat het als elitair wordt gezien. Dat is het ook, maar tegenwoordig om betere redenen dan vroeger. Het categorale gymnasium lijkt de verandering van sociale elite naar intellectuele elite al te hebben gemaakt. Nu de universiteit nog.

Kun je als kind in Twente of Zeeland niet naar een categoriaal gymnasium? Dan is de logische oplossing er categorale gymnasia bij te bouwen, niet om ze elders af te schaffen. Functioneren categorale gymnasia nog steeds te veel als poortwachters voor de sociale elite? Los dat dan op binnen het selectieproces op de lagere school, niet door het gymnasium te slopen.

Zolang we als land elke zondagavond ons massaal verlustigen aan de beste atleten die dit land heeft (heeft iemand Ajax of Feyenoord ooit aangesproken op hun elitaire jeugdopleidingen?), wil ik geen schijnheilig geneuzel horen over elitaire scholen. Een intellectuele elite moet ergens vandaan komen.

Nu kan het ook nog goed met je komen als je niet op een categoriaal gymnasium hebt gezeten. In de beslotenheid van deze column durf ik best toe te geven dat ik het heb moeten doen met een gymnasiale opleiding op het lokale lyceum. Het was niet de verademing die het zeer exclusieve categorale gymnasium helemaal aan de andere kant van de provincie een zwaar contactgestoord kind had kunnen bieden (want Sartre had goeddeels gelijk: de hel, dat zijn de meeste anderen), maar het bood in elk geval genoeg ademruimte om het tot aan de universiteit vol te kunnen houden. En het heeft me gelukkig niet belet om elitair te worden.

Remco Breuker is hoogleraar Koreastudies

Vaker vaste contracten voor docenten

Het college van bestuur wil docenten vaker een vast contract geven. De universiteitsraad is het daarmee eens, maar heeft ook de nodige zorgen over de plannen. 'Het onderwijs mag geen afvoerputje worden.'

DOOR VINCENT BONGERS

Het college van bestuur wil meer docenten een vast contract geven. Het gaat dan om medewerkers die vallen in de groep docent niveau 4 t/m 1 die zich voornamelijk richten op het geven van onderwijs. Met de universiteitsraad was al afgesproken dat alle tijdelijke docenten die per januari vorig jaar 36 maanden of langer in dienst waren, per direct een vast contract krijgen. Ook voor tijdelijke docenten die korter dan 36 maanden in dienst zijn en structureel werk doen, moet meer zicht op een vast contract komen, blijkt uit een notitie van de 'advieswerkgroep docentfunctie' van de universiteit. Aan zo'n vast dienstverband zijn wel de nodige voorwaarden gekoppeld. Deze docenten geven onderwijs dat een vast onderdeel van het programma is. Verder moet er de verwachting zijn dat 'het volume in studentenaantallen minimaal in redelijke mate gelijk blijft voor de komende drie jaar'. Ook geldt de regeling alleen voor docenten die gefinancierd worden uit de eerste geldstroom. Docenten die betaald worden met subsidies en beurzen vallen daar dus niet onder. Er is ook een flinke groep docenten die om andere redenen mogelijk niet in aanmerking komt voor een vast contract. Het gaat dan bijvoorbeeld om iemand die tijdelijk de onderwijsstaken van een universitair docent (UD),

universitair hoofddocent (UHD) of een hoogleraar overneemt die afwezig is vanwege verlof, ziekte of het invullen van een bestuursfunctie. Een van de plannen is dat een deel van de docenten langdurige contracten krijgt. Voor nieuwe vacatures met 'de combinatiefunctie junior docent en onderzoeker' komen er aanstellingen voor de duur van in principe zes jaar, waarin de docent een PhD-traject kan volgen en een basiskwalificatie onderwijs (BKO) kan halen. Dat is een onderwijskeurmerk dat docenten, UD's, UHD's en hoogleraren moeten halen. Als er vervolgens plek is kan de docent 'een vast dienstverband als UD worden aangeboden'. Tot nu toe was het zo dat alleen een gepromoveerde docent in aanmerking kwam voor een vast contract. Als een docent niet aan deze eis voldeed, moest de faculteit aan het college van bestuur toestemming vragen om toch een vast contract uit te delen. Het plan is nu om de promotie-eis te schrappen, blijkt uit de notitie. Het gewicht dat aan de promotie-eis wordt gehangen 'als waarborg voor de verwevenheid tussen onderwijs en onderzoek', is namelijk 'onevenredig groot'. Daarnaast is het twijfelachtig of deze eis überhaupt wel is toegestaan binnen de huidige CAO. Hierover was bij de raad nog geen duidelijkheid tijdens de vergadering.

Universiteitsraad: 'Onderwijs mag geen afvoerputje worden'

'Deze nieuwe docentfunctie is een unieke kans voor Leiden om de beste docenten ter wereld aan te trekken', zei Mark Dechesne van personeelspartij LAG. 'Het biedt ons de mogelijkheid om mensen die passie hebben voor onderwijs hiernaartoe te halen.' Zijn partijgenoot Timothy de Zeeuw verwachtte echter niet dat er met de regeling een blik nieuwe docenten wordt opengetrokken. 'Die docenten zijn er namelijk in principe al. Alleen is het nu nog zo dat die er al na twee jaar uitgetrapt worden, terwijl er wel structureel werk is. Verder bedenken bestuurders allerlei aparte contractconstructies om deze docenten toch in huis te houden.' Met het nieuwe beleid zou daar een einde aan moeten komen. Over het laten vallen van de promotie-eis waren de nodige zorgen. 'We zijn daar geen voorstander van', zei Patrick Klaassen van personeelspartij Universitair Belang. 'Als je die loslaat, wat vraag je dan nog aan onderzoekscompetenties? Krijgt Leiden voldoende topdocenten als we steeds meer medewerkers zonder ervaring in onderzoek in vaste dienst aannemen?' Volgens Dechesne moet een docent vooral goed kunnen uitleggen wat onderzoek is. 'Of je dat ook zelf kan, is punt twee. Verder is het belangrijk dat de universiteit deze docenten goede opleidingsmogelijkheden biedt.' De Zeeuw: 'Er is geen consensus dat een promotie-eis nodig is, maar docenten moeten wel in contact komen met onderzoek.' 'Als we het onderwijs steeds meer gaan

afschuiven op docenten voor wie niet eens een promotie-eis geldt, lopen we een enorm risico dat de kwaliteit niet meer te sturen is', aldus Ludo Juurlink van Universitair Belang. 'Docenten zijn minder duur dan UD's, UHD's en hoogleraren. Mijn zorg is dat de universiteit het onderwijs als afvoerputje gaat gebruiken.' Victor van der Horst van studentenpartij PBMS stelde voor dat de raad zich meer richt op het verbeteren van de BKO. 'Een aantal opleidingen heeft er moeite mee om de BKO te faciliteren. Laten we daar meer energie in steken.' 'Op veel plekken wordt niet genoeg ruimte gegeven om de kwalificatie te halen', zei De Zeeuw. 'Medewerkers moeten dat in eigen tijd doen. Dat is uiteraard heel lastig.' Max van Haastrecht van personeelspartij PhDoc: 'Postdocs krijgen vaak niet eens de kans om een BKO te halen. Die sturen we de laan uit omdat we geen plek voor ze hebben. Die groep laten we echt een beetje vallen.' Remco Breuker van LAG reageerde zeer kritisch op de procedure rond de kwalificatie: 'Het is een bureaucratische oefening. Ik weet niet precies in wat, maar volgens mij heeft het weinig met onderwijs te maken. Ik weet niet of we daar nou op moeten leunen, of het stelsel moet drastisch worden omgegooid. Er is ook te weinig tijd voor docenten om zich voor te bereiden op het halen van de kwalificatie, of ze nou gepromoveerd zijn of niet.' Op maandag 3 april praat de raad met het college van bestuur over de plannen.

Bewoners van huize Mummie zichten vorige maand in Mare: 'Soms is het hier vijf graden.'

Nog steeds geen energietoeslag

Leidse studenten krijgen nog steeds geen energietoeslag van de gemeente. Studenten voor Leiden (svL) en D66 willen dat uitwonende studenten een bedrag van 120 euro ontvangen van de gemeente, maar een motie daarover haalde het niet.

DOOR LORENZO GERRITSSEN
FOTO TACO VAN DER EB

Gemiddeld stegen de energiekosten voor Leidse studenten met 51 euro per maand bij huurders van duwo. Zij krijgen echter geen energietoeslag van 1300 euro, omdat ze door de overheid uitgesloten zijn. Het kabinet is bang dat de studenten overgecompenseerd zouden worden door de toelage. Verschillende studenten stapten naar de rechter en met succes: in Amsterdam en Nijmegen oordeelden de rechtbanken dat ook zij een energietoeslag moeten krijgen. Vervolgens kreeg de gemeente Leiden vorig jaar van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een potje van 1,26 miljoen euro om de stijgende energiekosten voor studenten te compenseren door middel van de Individuele Bijzondere Bijstand (IBB). Daardoor zouden zij toch een compensatie kunnen krijgen, mits ze aan bepaalde voorwaarden voldoen. In de praktijk blijkt dat niet goed te werken: van de 295 aanvragen werden er maar 25 toegekend. In totaal is er bijna 13 duizend euro verstrekt, terwijl de uitvoeringskosten bijna 53 duizend euro bedragen. De raadscommissie wil het oplossen door het aantal restricties te versoepelen. Zo wil zij het drempelbedrag afschaffen en de draagkracht verlagen. Dat is onvoldoende, vindt duoraadslid van svL

Matthias Knijnenberg. 'Het college van Burge-meester en Wethouders verwacht dat het meeste geld niet bij studenten terecht zal komen. Daarnaast gaat het merendeel van het geld nu naar uitvoeringskosten. Dat is zonde.' Daarom besloot svL samen met D66 een motie in te dienen om het geldpotje te verdelen onder alle uitwonende studenten. 'Alle studenten die onder 150 procent van het sociaal minimum zitten zouden dan 120 euro krijgen', zegt Knijnenberg. 'Het zou dan net als de energietoeslag bijna geen restricties hebben.' Het voorstel kreeg steun van de SP en Partij Sleutelstad maar haalde geen meerderheid. Er komt geen alternatief plan. 'Bij de volgende financiële vergadering zullen we de commissie stevig ondervragen', zegt Knijnenberg. 'We verwachten dat er dan weer geen geld bij de studenten is terechtgekomen.' Ook in Leiden nemen studenten het heft dan maar in eigen handen. Bij de gemeente liggen inmiddels al 170 bezwaren en lopen er 38 beroepszaken over het uitsluiten van de energietoeslag. Landelijke studentenvakbond LSVB meldt dat er nog geen zittingsdatum is en ook Knijnenberg weet niet hoe het ervoor staat. 'Maar wij steunen de boodschap wel.'

Stoplicht moet problemen met inschrijfsysteem MyStudymap voorkomen

Om de problemen met MyStudy-map, het inschrijfsysteem voor vakken en tentamens, op te lossen is het programma deze maand aangepast. Met een 'stoplichtmethode' moet het voor studenten duidelijker worden dat ze zich daadwerkelijk hebben ingeschreven voor hun tentamens.

DOOR VINCENT BONGERS

Sinds dit academisch jaar moeten alle studenten hun inschrijving voor tentamens uiterlijk tien dagen van tevoren bevestigen om eraan te kunnen deelnemen. Dat gebeurt via het nieuwe studentenportaal MyStudymap. De bevestiging van de tentameninschrijvingen gaat vaak fout. De faculteitsraad Geesteswetenschappen meldde als eerste de problematiek. De raden van Rechten en de Faculty of Governance and Global Affairs (FGGA) volgden. Die laatste heeft al een open brief gestuurd aan het college van bestuur. Onlangs bleek tijdens de faculteitsraadsvergadering van Geesteswetenschappen dat de inschrijvingen in 10 procent van de gevallen fout gaat. Het aantal studenten dat zich niet correct inschreef bij Rechten nam significant toe, bleek tijdens de faculteitsraadsvergadering in februari, met als gevolg studievertraging; bij eerstejaars kan dat zelfs tot problemen leiden bij het halen van het bindend studieadvies.

'Kennelijk krijg je in het systeem een groen vinkje bij je naam terwijl je inschrijving nog een keer moet bevestigen', zei Ton Liefwaard van het rechtenbestuur toen. Dat vinkje zorgt voor verwarring. 'Studenten denken dat ze zijn aangemeld, maar dat is niet zo.' De universiteit heeft dan ook wijzigingen in het programma aangebracht. Volgens universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke wordt er nu gewerkt met een 'stoplicht'. 'Als de student zich inschrijft voor een tentamen, dan wordt er een oranje bolletje met uitroeptekens getoond met de tekst "Inschrijving is nog niet definitief"', mailt Van Overbeeke. 'Zodra de student deelname aan het tentamen bevestigt, wordt het bolletje groen met een wit vinkje om aan te geven dat de student is ingeschreven en deelname heeft bevestigd. Bij bevestiging is de tekst "Deelname bevestigd" en bij weigering "Inschrijving geannuleerd".' Als de student deelname niet bevestigt, dan wordt deze automatisch uitgeschreven als de deadline is verstreken. 'Het bolletje wordt dan rood. De informatieboodschap wordt aangepast naar "Inschrijving is automatisch geannuleerd".' Verder schrijft Van Overbeeke dat er ook een nieuwe functionaliteit aan het systeem is toegevoegd. Studenten hebben nu 'via hun dashboard eenvoudig overzicht van de actieve inschrijvingen'.

Nieuwe plannen (en geld) om de werkdruk te verminderen

De Universiteit Leiden krijgt negen ton van het ministerie van Onderwijs voor het uitvoeren van meerdere pilots om de werkdruk bij docenten, onderzoekers en studenten te verlagen.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Dat blijkt uit een nota en Kamerbrief over het 'slimmer inrichten van het collegejaar'. In oktober vroeg Onderwijsminister Robbert Dijkgraaf (D66) de colleges van bestuur van alle universiteiten en twee hogescholen om deel te nemen aan een aantal pilots om de werkdruk bij docenten, onderzoekers en studenten te verlagen. Het doel is om ruimte te creëren voor andere activiteiten, zodat docenten meer tijd hebben voor extra onderzoek of het verbeteren van het onderwijs, en studenten meer ruimte hebben voor stages of een buitenlandverblijf. Vrijwel alle universiteiten hebben zich voor deze pilots aangemeld, waaronder de Universiteit Leiden. Uit de nota blijkt dat deze universiteit tot en met 2026 negen ton krijgt van het ministerie (225.000 euro per jaar vanaf 2023). Zo gaat de master crisis & security management zich richten op de pilot 'vernieuwend toetsvormen en herkansingsweken'. Door tentamens bijvoor-

beeld anders te plannen, kan dat voor meer rust zorgen. Ook kan bijvoorbeeld het aantal herkansingsweken 'verantwoord worden teruggebracht'. Verder gaat de master proberen 'een innovatieve opzet' te ontwikkelen die 'beter academisch vaardighedenonderwijs, verhoogd studierendement en optimale benutting van onderwijscapaciteit en expertise' tot doel heeft. De bachelor bestuurskunde en de master rechtsgeleerdheid doen mee aan de integrale pilot: die combineert alle andere pilots. Naast 'vernieuwende toetsvormen en herkansingsweken' zijn dat 'reflectie en ombouwen curricula', 'waardering blended learning' en 'concentreren verspreiden onderwijs- en onderzoekstaken'. In de Kamerbrief schrijft de minister dat de pilots 'geen negatieve invloed mogen hebben op de onderwijskwaliteit, het eindniveau van studenten en de eindkwalificaties van de deelnemende opleiding'. Ook mag niet hetzelfde aantal uren college in minder weken worden gepland. 'Het gaat immers om het slimmer inrichten van het onderwijs, waar zowel studenten als docenten baat bij hebben', aldus Dijkgraaf. Het hele project kost 12,7 miljoen euro. Dat is, wegens de grote belangstelling van de universiteiten, 2,7 miljoen meer dan was begroot.

Geen kneuterig partijtje meer

Na de enorme verkiezingsoverwinning van zeventien zetels in de Eerste Kamer moet de BoerBurgerBeweging (BBB) haar beloftes gaan waarmaken. *Mare* bezocht de Tweede Kamer-fractie, waar twee Leidse studenten stage lopen. 'Dat mijn motie werd aangenomen was heel vet.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
FOTO'S MARC DE HAAN

In de fractiekamer van de BoerBurgerBeweging (BBB) op de vijfde verdieping van het tijdelijke Tweede Kamergebouw kijken een paar fractiemedewerkers grinnikend naar een filmpje dat fractievoorzitter Caroline van der Plas zojuist op sociale media heeft gezet. Daarin vertelt ze - zichzelf filmend met op de achtergrond een onflatteus fietsenrek met Bavaria-reclame erop - dat ze zojuist een gesprek heeft gehad met premier Mark Rutte in restaurant De Landbouw in Wassenaar om over de verkiezingsuitslag te praten. 'De Telegraaf was er als eerst achter', merkt een fractiemedewerker op. Dat het gesprek zou plaatsvinden, was namelijk min of meer geheim, vertelt BBB-stagiair en student bestuurskunde Leon Gert-Jan Kok (21). 'Het was niet de bedoeling dat er om negen uur 's ochtends al een hele rits journalisten zou staan en het een permoment werd.' Ook de rest van het parlementaire journaal heeft inmiddels lucht gekregen van het onderonsje tussen Van der Plas en Rutte. In de deuropening van de fractiekamer verschijnt verslaggever Jair Ferwerda van de talkshow *Jinek*. 'Is de grote ster er al?' vraagt Ferwerda. 'Heeft het zin om op haar te wachten? Mijn cameraman wordt namelijk per uur betaald.' Een NOS-journalist vraagt aan Kok of hij weet wanneer Van der Plas weer op de fractie is. 'Als ik het wist, zou ik het vertellen', antwoordt hij. 'We zijn haar regelmatig kwijt.'

Mentale zorg

Sinds de enorme verkiezingswinst twee weken geleden, waarbij BBB vanuit het niets zeventien zetels behaalde in de Eerste Kamer, zijn de journalisten er niet meer weg te slaan. 'Dat is soms wel vervelend omdat het afleidt van je werk', zegt Kok. Op dat moment loopt politiek commentator van *EenVandaag* Joost Vullings een van de fractiekamers van BBB uit. 'Ik ga even kijken bij het CDA of ze nog wat mentale zorg nodig hebben', grapt hij over de verkiezingsnederlaag van de christendemocraten. Dat is niet ver lopen: het CDA zit op dezelfde gang. 'Het is beter voor de werksfeer als de partijen die politiek gezien enigszins op elkaar lijken bij elkaar in de buurt zitten', zegt Kok. Even verderop zitten de fracties van de ChristenUnie en Forum voor Democratie. Politieke tegenstanders GroenLinks en D66 zitten op de verdiepingen erboven. In de gang hangt een groot doek met vlaggen van alle provincies. 'Zo benadrukken we dat we aandacht hebben voor wat er in heel het land gebeurt in plaats van alleen de Randstad', zegt BBB-stagiair en student rechten en criminologie Daniëlle Kreeftenberg (23).

De wanden van de fractiekamers zijn opgefleurd met ingelijste foto's van een markt, koeien en monumentale panden. Ze blijken allemaal te zijn gemaakt in Deventer, Van der Plas' woonplaats. Op het bureau van de fractievoorzitter liggen stapels papierwerk en een pakje sigaretten. Van der Plas rookt niet heel veel, vertelt Kreeftenberg. 'Althans, niet in studententermen.' Bovendien: roken als Kamerlid heeft voordelen, stelt Kok. 'Sylvana Simons van Bij1 en Caroline roken vaak samen, ze kunnen het persoonlijk heel goed vinden. Caroline is gematigder geworden op het onderwerp Zwarte Piet en hoe we moeten omgaan met het slavernijverleden.'

Cultuurschock

'Ik kom uit Doetinchem, de Achterhoek', vertelt Kreeftenberg. 'Mijn ouders hebben een melkveebedrijf met ongeveer honderd koeien en nog wat kalfjes. Het is een familiebedrijf dat al vier generaties bestaat.' Desondanks weet Kreeftenberg vrij zeker dat ze de overname zal overlaten aan een van haar zusjes. 'Mijn vriendinnen van vroeger kwamen ook allemaal van de boerderij, maar mijn ouders hadden al snel door dat mijn interesse er niet lag. Ik hoefde soms dus alleen maar de koeien naar binnen te drijven na het eten. Dat was net iets als de afwas doen.' Vijf jaar geleden verhuisde ze naar Leiden om te studeren. 'Toen ik er aankwam, was dat wel een cultuurschock. Hier zijn de mensen directer. En velen vinden alles buiten de Randstad de periferie van Nederland. Als je zegt dat je uit Doetinchem komt, krijg je reacties als: "Is dat Drenthe?" Kok komt daadwerkelijk uit Drenthe. 'Ik woon nu in Den Haag, maar kom oorspronkelijk uit Beilen', vertelt hij. 'Dat ligt tussen Zwolle en Groningen, letterlijk in de middle of nowhere. Ik ben opgegroeid in een slagersgezin.' Vanaf het begin van zijn studie had Kok al de ambitie om stage te lopen in de Tweede Kamer. 'Ik heb bij een aantal partijen gesolliciteerd, en BBB vond ik de beste match. Ik ben het niet eens met alle standpunten maar er is een reden dat ik wel solliciteer bij BBB en niet bij GroenLinks.' 'Ik was nooit zo geïnteresseerd in politiek', bekent Kreeftenberg. 'In verkiezingstijd keek ik altijd wel de debatten mee met mijn huisgenoten, en ik deed een stemwijzer. Maar in mijn derde studiejaar had ik veel tijd over en zocht ik een stage. Advocatuur trok me niet. Toen een beleidsmedewerker van BBB via via hoorde dat ik een stage zocht, benaderde die me. Ik dacht: de Tweede Kamer, best wel cool!'

Veel vrijheid

Kreeftenberg en Kok begonnen hun stage in september en blijven tot het zomerreces. 'We krijgen veel vrijheid', zegt Kok. Hij ondersteunt de beleidsmedewerkers en beheert de portefeuilles Justitie en Veiligheid en Defensie. 'In het begin doe je maar wat en moet je veel zelf uitzoeken, maar daar leer je ook het meest van.' Er zit veel variatie in de werkzaamheden. 'Soms mag ik een debatspeech schrijven', vertelt Kok. 'Die gaat dan nog wel even langs de stagebegeleider. Er zijn weken, bijvoorbeeld rond Kerst, dat er niet bijzonder veel gebeurt, maar de week voor Prinsjesdag zat ik de hele week met mijn kop in de begrotingen.' 'Ik mocht vanaf de eerste dag mee lunchen met Caroline, het was meteen gezellig', vertelt Kreeftenberg, die een communicatiestage doet en de portefeuille Onderwijs, Cultuur en Wetenschap beheert. 'Ik volg de debatten in de plenaire zaal en post Carolines inbreng op sociale media, ik werk mee aan campagnevideo's en praat met belangenorganisaties en lobbyisten.' Zo staat die middag een gesprek met het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO) op het programma. Van BBB mag *Mare* ook aanschuiven, maar eenmaal bij de gesprekstafel aangekomen blijkt dat ISO niet wil dat er een verslaggever bij is. 'Dan lijkt het net of we alleen met BBB overleg hebben en niet met andere partijen', luidt de verklaring van de lobbyist. >

BBB-stagiairs Leon Gert-Jan Kok (bestuurskunde) en Daniëlle Kreeftenberg (rechten, criminologie) overleggen terwijl EenVandaag-verslaggever Joost Vullings langsloopt.

De stagiairs mogen ook meeschrijven aan moties. 'Je verwacht dat een Kamerlid dat doet en niet een stagiair', zegt Kreeftenberg. 'Hier kan dat, omdat we nog vrij klein zijn.' Kok heeft al meegemaakt dat een motie van zijn hand werd aangenomen. 'Dat is gewoon heel vet. De motie ging over de verdeling van politieagenten over het land. Ik mocht in het rekenkundig model duiken, dus de statistiekvakken in mijn studie waren toen erg nuttig. Het bleek dat de verdeelsleutel is gebaseerd op aannames die niet meer van deze tijd zijn. We hebben met de motie de minister van Justitie en Veiligheid gevraagd dat stelsel te herzien, wat ervoor moet zorgen dat regionale afdelingen meer geld krijgen.'

Bekakt

Hun omgeving reageert gemengd op hun stageplek. 'Ik ken weinig studenten die iets met BBB hebben', zegt Kreeftenberg. 'Zeker bij rechten in Leiden zie je een bepaald type studenten, net iets bekakter zeg maar. Als je het daar over BBB hebt, komen daar niet veel positieve reacties op. Veel mensen weten niet dat het bij ons om veel meer draait dan boeren en het stikstofbeleid. Het gaat ook over studentenwelzijn, het bouwen van studentenwoningen en meer openbaar vervoer in de regio.' Maar er is ook een groep die nieuwsgierig is. 'Mijn dispuuts-genoten van Quintus zijn voornamelijk vrij links progressief. Op de borrel hebben we het doorgaans niet over politiek, maar als ik over mijn stage vertel zijn ze toch wel geïnteresseerd.' Soms blijken de verschillen ook minder groot dan gedacht. 'Een huisgenoot van me stemt GroenLinks. Toen we het een keer over stikstof hadden bleken we er toch minder tegenstrijdig over te denken dan we aanvankelijk dachten. En op een gegeven moment is het ook oké om te zeggen: jij hebt jouw mening en ik de mijne. Je bent vrienden, ongeacht wat je stemt.'

Ook onder de studiegenoten van Kok 'leeft BBB niet zo', zegt hij. 'Er zijn best veel studiegenoten politiek actief, maar dan eerder bij een partij als het CDA. Maar de interesse in BBB komt nog wel, zeker als ze zien dat het een beter alternatief is voor het CDA. Mijn ouders vinden het sowieso heel vet dat ik hier zit. Ze hebben allebei op BBB gestemd.'

Gestrekt been

Het belangrijkste partijpunt volgens de stagiairs: meer aandacht voor de regio. 'Ik zie bij mijn ouders en opa en oma wat er is gebeurd: het sluiten van het politiebureau, het verkleinen van het ziekenhuis, het wegvallen van de regiobus', zegt Kok. 'Dat doet die mensen pijn. Dit is de partij die dat wil verbeteren.' 'Neem het openbaar vervoer', zegt Kreeftenberg. 'Als ik naar mijn ouders ga, moet ik altijd worden opgehaald vanaf het treinstation. Dat is een kwartier rijden.' En het stikstofbeleid? 'Ik vind dat we de stikstofuitstoot moeten reduceren', zegt Kok. 'Maar dat moet op de juiste manier gebeuren. Schreeuwen over uitkoop en harde doelen stellen met kritische depositiewaardes die uit de lucht zijn gegrepen, is niet *the way to go*.' Vooral het mogelijke gedwongen uitkopen van boeren is hem tegen het zere been. 'Je dwingt de bakker om de hoek ook niet te stoppen als het je niet zint. Als partij zeggen we: zet in op innovatie. Bovendien zijn er intussen genoeg boeren die er door alle regelgeving geen zin meer in hebben. Ze zijn vijftig procent van hun tijd bezig met administratie. Kijk eerst eens hoe ver je komt met vrijwilligheid, in plaats van er met gestrekt been in te gaan.'

Keerpunt

Hoe dan ook voelt de partij ineens een enorme verantwoordelijkheid. Met zeventien zetels in de Eerste Kamer moet BBB haar beloftes gaan waarmaken. 'De verkiezingsavond

'De koeien naar binnen drijven was net iets als de afwas doen'

in Bathmen in Overijssel was een keerpunt', zegt Kok. 'Je bent niet meer dat kneuterige éénzetelpartijtje in de Tweede Kamer. Er komt nu een stuk meer verantwoordelijkheid en aandacht bij kijken. Ik kan het nu niet meer over mijn hart verkrijgen om na een dispuutsavond bij mijn roeivereniging, Pelargos in Den Haag, brak op de fractie aan te komen.' 'Het moment dat we hoorden dat we de grootste waren in Noord-Holland, was iedereen aan het springen en juichen', zegt Kreeftenberg. 'Iedereen was zo blij! Dat was heel bijzonder om mee te maken.' 'Het was een de meest bizarre avonden van mijn leven', zegt Kok. 'De euforie was enorm. Er stond de hele avond een mierennest van camera's om Caroline heen. Enerzijds was dat mooi om te zien, anderzijds wilde ik ook gewoon de grote baas kunnen feliciteren.' 'Ik was de volgende dag niet brak hoor', zegt Kreeftenberg. 'Het was geen zuipfeest tot vijf uur, ik heb me netjes gedragen. Rond middernacht zijn we met de fractie naar een hotel in de buurt gegaan.' Kok: 'Toen ik de volgende dag in de trein terug naar Den Haag zat en de vlaggen weer goed zag hangen, dacht ik: hier doen we het allemaal voor.'

Zelf bloedvaten maken

Promovendus bio-engineering Mees de Graaf bedacht een methode om bloedvaten mee te bouwen, van minuscuul haarvat tot flinke slagader. 'Het begint met ducttape en eindigt met echte cellen.'

DOOR MARK REID

Hoe je bloed door je aderen stroomt, bepaalt hoe je je voelt. Letterlijk, als je het aan promovendus bio-engineering Mees de Graaf vraagt. 'Mensen met arteriosclerose hebben vervormingen aan de binnenkant van hun bloedvaten, en daardoor stroomt hun bloed anders', legt hij uit. Zo'n klein verschil in stroming kan onverwachte gevolgen hebben bij een infectie. 'Als je geen arteriosclerose hebt en de vaatwand glad is, reageren de cellen in je bloedvaten eigenlijk niet op een infectie. Maar wanneer er onregelmatigheden zijn door aderverkalking is de vloeistofstroom verstoord en krijg je een heel andere, heftigere reactie.' Om zulke fenomenen te onderzoeken zul je bloedvaten dus van dichtbij moeten bekijken. Dat is lastig als er nog een mens aan vastzit. Dierproeven zijn een mogelijkheid, maar die zijn volgens De Graaf ook niet altijd geschikt. 'Naast dat dat ethisch gezien niet heel wenselijk

is, zijn de resultaten moeilijk te vertalen. Tussen twee verschillende mensen kun je al verschillende reacties hebben. Dieren hebben een nog veel verschillende genetische achtergrond. Wat voegt zo'n dierproef dan toe?' In plaats daarvan ontwikkelde De Graaf zelf een methode om haarvaten na te maken, zogeheten *Vessels-on-chip*. Een kunstbloedvat dat precies op gewenste grootte kan worden gemaakt. Sinds een aantal jaar is het mogelijk om normale menselijke cellen via een korte behandeling terug te veranderen in stamcellen. Die stamcellen kunnen op hun beurt weer aangezet worden om te transformeren tot bloedvaten. Alleen moet dat wel op de juiste manier gebeuren. 'Je kan die cellen in een gel stoppen en dan vormen ze zelf een bloedvatennetwerk. Alleen is het heel onvoorspelbaar hoe dat netwerk eruit gaat zien.' De cellen vormen naar eigen inzicht vaten van verschillende lengtes en diktes. Als je een heel specifieke soort bloedvat wil bekijken, kan het erg arbeidsintensief zijn om op die manier bloedvaten te laten groeien tot je er eentje op het gewenste formaat hebt. Met de methode van De Graaf kun je exact het soort bloedvat maken wat je wil, van een dun haarvat tot een flinke slagader. Om die te maken maakt hij eerst een mal in een dikke gel van collageen. Daarin spuit hij met een pipet een vloeistof, die zelf een weg door het materiaal zoekt waardoor een egaal en recht kanaal ontstaat, precies als een bloedvat. Pas de druk of de hoeveelheid vloeistof aan en je krijgt een groter of een kleiner kanaal, afhankelijk van het soort bloedvat dat je wil onderzoeken. Het enige wat nog ontbreekt is een laagje cellen aan de binnenkant van het kanaal. Hoe je die erin krijgt? Gewoon gieten. 'Dat was makkelijker dan het leek', zegt De Graaf. 'Het is soms een beetje hobbyen. Het begint met ducttape en eindigt met iets wat met cellen kan werken.'

De kleinste kunstvaten die De Graaf maakt zijn piepklein, slechts 1 millimeter lang en 0,01 millimeter breed. Werken op zo'n kleine schaal brengt ook kleine problemen met zich mee. Omdat de bloedvaten zo minuscuul zijn, kan een voor mensen haast onmerkbaar verschil al voor grote verandering zorgen. 'We laten met een drukpomp bloed door de kunstvaten stromen, maar zelfs de hoeveelheid vloeistof in het reservoir van je pomp heeft invloed op wat er in je chip gebeurt. Een paar milliliter meer water in de pomp en de druk in de bloedvaten verdubbelt, en als de deur van het lab dichtslaat zie je de vloeistof bewegen.' Zo kan het voorkomen dat je aan het begin van een experiment veel druk hebt en aan het einde weinig. 'Als je daar geen rekening mee houdt, krijg je verkeerde conclusies. Misschien zie je een daling in het effect van een stof, maar meet je eigenlijk alleen de afname van druk. Cellen gaan trouwens ook gewoon dood als je er te veel druk op zet.' 'Er zijn veel zulke natuurkundige problemen die de ingenieurs die dit soort systemen bouwen wel kennen, maar de biologisch geschoolde mensen die in het lab de experimenten uitvoeren niet. Die twee groepen spreken een andere taal. Ik zit daar een beetje tussen. Bij de biologen ben ik de ingenieur en tussen de ingenieurs de bioloog.' Denkt De Graaf dat zijn bloedvaten een exacte weergave zijn van wat er in het menselijk lichaam gebeurt? 'Nee, het blijft altijd een model, er blijft altijd wat ontbreken. Wat precies hangt af van welke wetenschappelijke vraag je wil beantwoorden. Misschien merk je tijdens je experiment dat het op de chip anders loopt dan *in vivo*, en dat je misschien specifiek orgaanweefsel- of zenuwcellen moet toevoegen. Wat ik maakt heb, is het begin. Hiervandaan kunnen we het systeem steeds complexer maken.'

'Het was makkelijker dan het leek'

De kruidnagelgenocide

In de jacht op een handelsmonopolie voor nootmuskaat en kruidnagel zette de voc de meest gruwelijke tactieken in. Promovendus Tristan Mostert heeft als een van de eersten onderzoek gedaan naar de bloedige strijd op de Ambonse eilanden. ‘Voedselvernietiging, ontvolking en slavernij waren aan de orde van de dag.’

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

‘Specerijen waren al voor de oprichting van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (voc) in 1602 erg exclusief’, legt historicus Tristan Mostert uit. ‘Je betaalde er ontzettend veel voor. Als je wilde laten zien hoe breed je het had, dan organiseerde je een feest waar letterlijk met specerijen werd gestrooid. Ook werden ze in dure medicijnen gebruikt. Daarom het was voor de voc erg interessant om te investeren in een handelsmonopolie.’ Maar de voc was niet de enige. Ook Spanjaarden, Denen, Britten en Portugezen waren op de Indonesische eilanden op zoek naar kruidnagel. ‘Enige tijd kwam Hitu, een deel van het eiland Ambon, maar niet van de Portugezen af. Om ze te verjagen vroegen de Hituezen de Nederlanders om hulp. Die zagen dat wel zitten en in 1605 voer de voc de baai van Ambon binnen. De Portugezen gaven zich zonder slag of stoot over.’ Nadat de Portugezen hun biezen hadden gepakt, sloot de voc een bondgenootschap met de sultan van Ternate, die de baas was over grote delen van de Ambonse eilanden. In ruil voor bescherming moesten ze hun specerijen tegen

een vaste prijs aan de Nederlanders verkopen. ‘Officieel was de sultan dan wel de baas, maar hij bleek weinig controle over de eilanden te hebben. Desondanks verwachtte de voc op alle eilanden die onder het bewind van de sultan vielen een monopolie te hebben, maar een deel van de gebieden zat totaal niet op de Nederlanders te wachten.’ Die onenigheid leidde vaak tot bloedige conflicten, stelt Mostert. ‘Als we bijvoorbeeld naar de Banda-eilanden kijken is het een heel simpel verhaal: de voc kwam daar, probeerde met contracten een monopolie op de nootmuskaat te krijgen, de lokale bevolking zag achteraf in dat dat niet heel gunstig was voor hen, werkte niet langer mee, Nederlanders boos, verschrikkelijke oorlog en einde verhaal.’ Die casus van de Banda-eilanden wordt al vanaf de late negentiende eeuw onderzocht, maar het proefschrift van Mostert is een van de eerste studies over de Ambonse eilanden. De archiefstukken over Ambon waren namelijk beschadigd, maar zijn inmiddels gedigitaliseerd. ‘Ik probeer te laten zien dat er op de Ambonse eilanden niet slechts een conflict was tussen de lokale bevolking en de Nederlanders. Die lokale machtsstijd op de Banda-eilanden wordt

vaak niet omschreven, maar in mijn proefschrift leg ik er juist de nadruk op.’

Die lokale machtsstrijd zit de Nederlanders uiteindelijk enorm dwars, omdat ze de onderlinge strijd niet goed begripen. ‘Daarnaast is het lastig om een monopolie te hebben in een land met zoveel geografische uitdagingen: vulkanisch eilanden met rotsen, jungles en bergen. Het is fysiek een onmogelijk gebied om de baas over te spelen. Daar bijten de Nederlanders zich helemaal op stuk.’

Als in 1625 blijkt dat het monopolie niet is te handhaven gaat de voc over op een ‘oorlog met de natuur’, zegt Mostert. ‘Er is in hun ogen toch al te veel kruidnagel. Een eiland dat nog steeds handeldrijft met andere Europese landen en Ambonse eilanden straffen ze door alle kruidnagelbomen om te hakken.’ In totaal verdwijnen er zo’n 65 duizend. Ze denken dat dat alle bomen zijn, maar het is de helft van alle kruidnagelbomen die in dat gebied groeien. Met deze radicale tactiek lukt het de voc om grip te krijgen op de handel. Zes jaar later begint de smokkel – zoals de voc dat dan noemt – van de inheemse bevolking opnieuw dat maakt de compagnie woest. Drieënhalf jaar lang vernietigen de Nederlanders niet alleen kruidnagelbomen maar alles wat eetbaar is. ‘Palmbomen met kokosnoten, bananenplanten, alles gaat kapot. De voc had duidelijk niet het idee dat ze zich voor iets hoefde te schamen en hield keurig verslag bij over alle narigheid die ze uitvrat.’

Na jarenlange strijd heeft de voc rond 1656 eindelijk een ‘soort van monopolie’, zoals Mostert het verwoordt. ‘De grap aan dat monopolie is dat het volledig valt of staat bij het ecologische gebied waarin de kruidnagel groeit. De Leidse Hortus heeft bijvoorbeeld een kruidnagelboom en die doet het voor geen meter. Alleen maar omdat het dag-nachtritme anders is dan op de Molukken. Een Franse botanist wist dat monopolie in de achttiende eeuw uiteindelijk te doorbreken door stekjes uit de Indische archipel te halen en over te planten op Mauritius. Daarnaast raakten de specerijen ook helemaal uit de mode, dus was het al lang niet zo winstgevend meer.’

Het handhaven van het monopolie gaat gepaard met gruwelijk geweld. ‘De Nederlanders proberen machtscentra van hun tegenstanders in te nemen, er worden blokkades op zee gelegd, velen worden tot slaaf gemaakt en er wordt gekoppensneld in de jungle, een ritueel waarbij het hoofd van de tegenstander wordt afgehaakt.’

De inheemse bevolking was zo bang voor de voc dat er bronnen zijn die beschrijven hoe mensen van de rotsen sprongen op het moment hun stad werd binnengevallen, vertelt de promovendus. ‘En als je een dorp aanvalt en je sleurt daar een aantal mensen levend vandaan, zijn zij jouw eigendom. Dat was daar toen heel normaal. Alle mannen werden onthoofd en alle vrouwen en kinderen tot slaaf gemaakt. En aan die inheemse tactieken doet de voc vijftig jaar lang mee: voedselvernietiging, ontvolking en slavernij waren aan de orde van de dag.’

De omvang van de slavernij is moeilijk vast te stellen, zegt Mostert. ‘We weten in algemene zin wel iets over slavernij in Azië, maar veel minder dan over de slavernij in Caribische gebieden. We weten niet hoeveel mensen tot slaaf zijn gemaakt door de voc op de Ambonse eilanden. Ik denk dat je zo op tweeduizend mensen kan komen van wie bekend is dat ze tot slaaf gemaakt zijn, maar ik denk dat dat een fractie is van het daadwerkelijke aantal. Het gebeurde aan de lopende band en was deel van de oorlogvoering.’ Uit eerder onderzoek is gebleken dat er in 1627 zo’n 30 duizend mensen meer op de Ambonse eilanden leefden dan op het moment dat de voc de eilanden weer verliet. ‘In de tussentijd zijn er waarschijnlijk zo’n 30 duizend mensen omgekomen, gedeporteerd en tot slaaf gemaakt. In West-Ceram sommeert de voc op een gegeven moment iedereen die de oorlog heeft overleefd het eiland te verlaten. Om vervolgens de bevolking zo dun mogelijk over andere eilanden uit te smeren. De voc-admiraal die dit idee verzonnen heeft schrijft hierover: “Dit is om ze hun eigen naam des te verder te doen verliezen.” Het idee was echt om de gehele samenleving te laten verdwijnen. Genocide is dan wel een term uit de twintigste eeuw, maar ik denk dat je die hier wel op kunt plakken.’

Een schilderij van het eiland Ambon uit 1617 door een onbekende kunstenaar. Collectie Rijksmuseum

‘Als je een dorp aanvalt en je daar een aantal mensen levend vandaan sleurt, zijn zij jouw eigendom’

Tekening van een kruidnagelboomtak, uit het manuscript van Het Amboinsche kruidboek door G. E. Rumphius. Collectie Universiteit Leiden

Terwijl Koreaanse films, series en muziek steeds populairder worden, blijft de literatuur nog achter – zeker in Nederland. Dinsdag spraken drie jonge schrijvers in de universiteitsbibliotheek. ‘We zijn verbaasd over hoe weinig hier vertaald is.’

DOOR **ANOUSHKA KLOOSTERMAN**

Grimmiger dan K-pop

‘Ik hoop dat jullie, na het horen van dit verhaal, anders over ingeblikt voedsel zullen denken.’ In Zuid-Korea is het al diep in de nacht, maar de gelauwerde schrijver Pyun Hye-young is wakker gebleven zodat ze via Zoom een stuk uit haar boek *The Canning Factory* kan voorlezen aan het publiek in de Universiteitsbibliotheek, waar dinsdag de Koreaanse en Nederlandse auteurs uit eigen werk voordroegen tijdens een literaire uitwisseling-savond. Vanwege gezondheidsredenen kan Pyun niet reizen. Schrijvers Lee Hong en Yun Ko-eun zijn er wel, en schrijvers Jaap Robben en Manon Uphoff vormen de Nederlandse delegatie. Pyun leest voor:

Het was waar dat alle werknemers minstens een keer iets voor eigen gebruik had ingeblikt. Zo was er een man die een ring voor zijn vriendin in een blik makreel-geep verborg. Toen ze het blik opentrok, en de ring op de zilverkleurige bodem zag liggen, nam ze hem eruit en deed hem met een gelukzalige glimlach om. Een ander had ooit rond kerstmis een paar goedkope speeltjes in perzikblikken verstopt. Zodra het deksel erafging, kwamen de legosteentjes, en een robot die in een vliegtuig kon veranderen, tevoorschijn. Ook het koopcontract van een eerste huis en een verzameling brieven van een oude geliefde waren eens met succes ingeblikt. Een vrouw slaagde er zelfs in een portie kattenvlees in te bekijken. Dit ten behoeve van een van haar ouders, die leed aan zenuwpijn. Ze scheen de kat op de markt te hebben gekocht of op straat te hebben gevonden, en had hem net zo lang laten koken tot het vlees mals werd en van het bot afviel. Ze vulde het blik en dichtte het af. Toen de waarheid aan het licht kwam, verontschuldigde ze zich, maar het incident deed de arbeiders beseffen dat alles kon worden ingeblikt. Er waren geen grenzen.

Vertaler Mattho Mandersloot, die het evenement mede-organiseerde, vertaalt de Koreaanse verhalen voor het publiek dat geen Koreaans spreekt. Lee leest voor uit een kortverhaal *De achteruitkijkspiegel* over een vrouw die haar kind kwijtraakt, en Yun

uit een kortverhaal *Pyongyang Monopoly*, over een Zuid-Koreaan die vastgoed verhandelt in Noord-Korea, als alternatief voor de onmogelijk dure huizenprijzen in Seoul. Dat kan natuurlijk niet, vertelt Yun de dag voor het evenement, in de lobby van een Amsterdams hotel samen met Lee en vertaler Mattho Mandersloot. Maar toen *Pyongyang Monopoly* in Zuid-Korea gepubliceerd werd, schreef een economiehoogleraar er desondanks een serieuze column over, waarin hij uittekende hoe het eruit zou zien als het wel kon. ‘Heel interessant om het echt te zien worden, want het komt allemaal uit mijn fantasie.’ Haar verhalen gaan vaak over niet-bestaande banen of bedrijven, die best echt kunnen zijn of worden: zoals een huiswerkschool waar kinderen leren om in hun eentje te eten, of een hondenverhuurservice waar mensen geld betalen om een hond te mogen uitlaten. Haar satirische thriller *The Disaster Tourist* gaat over een reisbureau dat groepsreizen naar rampgebieden organiseert. ‘Ik hou van zwarte humor’, zegt ze, ‘en dat mensen tijdens het lezen toch denken: zou ik zo een bestaan kunnen opbouwen. Als ik geen schrijver zou zijn, was ik waarschijnlijk ondernemer geworden. Maar dan wel een die al zijn bedrijfjes te gronde richt.’ De Koreaans-Nederlandse literaire uitwisseling is het eerste evenement van een langer project om Nederlandse interesse in Koreaanse auteurs te waken, en vice versa. Want hoewel Koreaanse films (denk aan *Parasite*), series (*Squid Game*) en muziek (K-pop) steeds populairder worden in de westerse wereld, blijft de literatuur nog achter. Vooral in Nederland, zo blijkt. ‘We waren verbaasd over hoe weinig Koreaanse boeken hier beschikbaar zijn’, zegt Yun. ‘In Engelstalige landen is vrij veel vertaald.’ Andersom is ook wat bekendheid te winnen voor Nederlandse auteurs. Al is Nederland verder wel bekend bij Zuid-Koreanen, vertelt Lee. Met dank aan – jawel – Guus Hiddink. ‘Hij heeft ons team naar de halve finale van het WK in 2002 gekregen. Toen ont-

Pyun Hye-young

Yun Ko-eun

stond er interesse voor de Nederlandse cultuur. Zelf voel ik me om een of andere reden altijd op mijn gemak bij Nederlanders. In Singapore had ik goede Nederlandse vrienden.’ De Koreaanse auteurs hopen op meer Nederlandse lezers, maar een deel van de Koreaanse literatuur zal waarschijnlijk hier onbekend blijven. In Korea beginnen veel schrijvers met korte verhalen in literaire tijdschriften, en dat is een genre die bij Nederlandse uitgevers allesbehalve populair is, zegt Mandersloot. ‘Als ik kom met een serie korte verhalen, dan zeggen uitgevers meteen nee. Ze willen alleen lange romans. Korte verhalen verkopen niet.’ Verhalen als *Pyongyang Monopoly* hebben dus weinig kans op een vertaling. Jammer, vinden de schrijvers. ‘Je hebt zoveel goede kortverhaalschrijvers in Korea die nooit vertaald zullen worden’, zegt Yun. Zijzelf is succesvol in beide genres, maar dat komt niet veel voor. De Koreaanse auteurs hebben verschillende stijlen,

Coverbeeld van *The Hole* door Yun Ko-eun

maar schrijven alledrie vooral spannende boeken: Pyun won met de Engelse vertaling van haar boek *The Hole* de Shirley Jackson Award in 2017, een prijs voor literaire thrillers, horror en *dark fantasy*. Yun won met *The Disaster Tourist* in 2021 de Dagger Award voor misdaadromans. ‘Maar van ons drieën schrijft Lee het engst’, zegt Yun. ‘Ik heb een radioprogramma in Korea, en las haar verhaal daar voor. Mijn luisteraars waren *in shock and terror*. Ze schrijft over onze diepste verlangens, die je eigenlijk niet wil hebben of erkennen.’ ‘De hoofdpersoon is een nieuwslezeres, getrouwd met een rijke man, die alles kan krijgen wat ze wil. Maar toch wil ze alleen maar meer, meer, meer’, zegt Lee. ‘Ik zal het einde niet verklappen, maar ik schrijf het ook niet expliciet op: ik leg aanwijzingen neer, en mijn lezer kiest het einde. Dat is het spel.’ ‘Maar een van de interpretaties is zeer, zeer, grimmig’, voegt vertaler Mandersloot toe. Lee schrijft ‘autofictie’, zegt ze, gebaseerd op haar

eigen leven. ‘Mijn eerste boeken werden ‘Gangnam Style Novels’ genoemd – vóór het nummer’, zegt ze, verwijzend naar ‘Gangnam Style’ van PSY, een van de eerste grote internethits. Gangnam is een rijke buurt in de Zuid-Koreaanse hoofdstad, en die boeken gingen over het leven en de mensen daar. ‘Ik ben daarna naar Singapore verhuisd, om te ontsnappen aan die patronen. Ik baseer mijn verhalen op gevoelens die ik meemaak, en vooral de ongemakkelijke gevoelens.’ Op de vraag wie ze inspireert, zeggen ze beiden de naam van de ontbrekende schrijver, Pyun. ‘Dat zal elke romanschrijver in Korea zeggen. We bewonderen haar allemaal.’ Yun: ‘Ze beschrijft perfect de dynamiek van de moderne maatschappij, maar haar stijl is heel recht-doorzee, zonder bloemrijk taalgebruik.’ ‘Ik zou zo graag zien dat haar werk in meer landen bekend wordt’, zegt Lee. ‘Er zijn in Korea geen prijzen meer voor haar – ze heeft alles al gewonnen.’

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 2 leerlingen groep 4, t/m 8. **Voortgezet onderwijs**: *Aardrijkskunde, biologie, 2 havo. Twee leerlingen. *Engels, brugklas basis/kader. *Nederlands, aardrijkskunde, brugklas vmbo-tl. *Wiskunde, Nederlands, biologie, mens en maatschappij,

brugklas basis/kader. **Leiden-Zuid**, *3 leerlingen basisonderwijs. **Voortgezet onderwijs**: *Nederlands, Engels, Wiskunde, brugklas vmbo basis/kader. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet b.v., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter [@weekbladmare](https://twitter.com/weekbladmare)
Mastodon [@weekbladmare](https://mastodon.online/@weekbladmare)
Instagram [@weekbladmare](https://www.instagram.com/weekbladmare)
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 10.000

Hoofdreductie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman
a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Marcjelle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Joran Neyen (stagiair)
Lorenzo Gerritsen (stagiair)

Medewerkers: Pim Bakx | Emiel Beinema | Remco Breuker | Josette Daemen | Omar Ghaly | Olaf Leeuwis | Maia de Quay

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | Bandirah | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk,
Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet b.v.
Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023 – 571 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad>

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmann | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

@WeekbladMare

LAMME LEIDSE MEMES

 Bootjes en Broodjes .nl
vacatures
 schippers •
 medewerkers sloepverhuur •
 frontoffice medewerkers •
 horecamedewerkers •

mail naar tinus@bootjesenbroodjes.nl,
 bel 06-22610552 en vraag naar Daan of Tinus of
 kom langs op Blauwpoortsbrug 1 Leiden

Abonneer je
ook op onze
nieuwsbrief

Waar is mijn geld, wil Soros weten

Theatergroep Mugmetdegoudentand maakte een voorstelling over het maken van een musical over de Hongaars-Amerikaanse filantroop George Soros. 'We zijn nog geen complotdenkers tegengekomen.'

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO NICHON GLERUM

'De Hongaars-Amerikaanse zakenman en filantroop George Soros duikt vaak op in complottheorieën', zegt theatermaker Jasper Stoop. 'Over hem lees je de meest gruwelijke dingen. Het meest bizarre idee – ik vind het altijd vreselijk om dat te noemen – is dat hij een soort hagedis is die de wereld controleert en manipuleert met zijn geld. Dat hij een van de reptiliëns is, waar Thierry Baudet het over heeft. Soros wordt door zowel extreemlinks als extreemrechts als een gevaar gezien.' Stoop speelt in *The Making of Soros the Musical*, de laatste voorstelling van het legendarische theatergezelschap Mugmetdegoudentand. Het stuk is op 6 april in Leiden te zien en op 13 april in Den Haag. Vaak zijn die samenzweringstheorieën gekoppeld aan antisemitisme, vertelt Stoop, als acteur onder andere bekend van de serie *Mocro Maffia* en de #MeToo-satire *Cast*. 'Soros is namelijk zelf Joods. Je schrikt als je ziet wat er allemaal bij mensen naar boven komt als het over hem gaat, en hoe er naar Joden wordt gekeken.' Zelfs de zoon van de Israëlische premier Benjamin Netanyahu zette in 2017 een antisemitische meme over Soros op zijn Facebookpagina. 'Bizar, de memes die je kunt vinden over Soros zijn echt gruwelijk, er zitten er ook een paar in de voorstelling. Die man krijgt echt enorm veel schijt over zich heen, terwijl hij heel veel goede dingen tot stand heeft gebracht. 'Soros is een groot econoom, maar hij is vooral ook een filantroop die heel veel goede initiatieven in de wereld heeft gefinancierd, zoals organisaties die zich verzetten tegen totalitaire regimes. Maar hij steunt bijvoorbeeld ook activistische bewegingen als Black Lives Matter.' De 92-jarige miljardair stopt heel veel geld in goede doelen. Veruit het grootste gedeelte van zijn vermogen heeft hij naar de door hem opgerichte Open Society Foundations overgemaakt. Zakenblad *Forbes* schat zijn vermogen op 6,7 miljard dollar. In 2017 was dat nog 25,2 miljard. In 1979 kreeg Soros stekken in de borst en vreesde hij voor een hartaanval. 'Hij kwam toen tot het inzicht dat er meer is dan alleen maar bezig zijn met geld verdienen en dacht: als ik nu sterf, heb ik niets voor de wereld gedaan. Dat was een keerpunt in zijn leven.' Hij vergaarde zijn fortuin met speculaties. In 1992 werd hij wereldwijd bekend als de man die de Bank of England brak.

Hij verdiende in een dag, de zogeheten *Black Wednesday*, een miljard dollar door te speculeren op de koersdaling van de Britse pond. Stoop: 'Toen we aan dit project begonnen was mijn oordeel daarover veel harder dan nu. Ik heb er nog steeds mijn vraagtekens bij. Was dat moreel juist? Je maakt toch een bank en een land haast kapot. Mensen aan de onderkant van de samenleving hadden daar last van.' Maar het geld dat Soros aan filantropie besteedt, is bepalender, vindt de acteur. 'Er zijn geen andere miljardairs die het zo aanpakken. Hij probeert samenlevingen te verbeteren.' Juist die methode zorgt ervoor dat het tot confrontaties komt met autocratische leiders. In zijn moederland Hongarije botste hij bijvoorbeeld met premier Viktor Orbán. Die maakte het zo moeilijk voor de door Soros gefinancierde Central European University, dat deze moest vertrekken uit Boedapest en uitweek naar Wenen. 'Ik geloof heel erg in het idee van het verzet van de open samenleving tegen regimes zoals dat van Orbán. Ik ben pro-Soros, heel erg zelfs. Ik bewonder hem echt.' Meer dan genoeg reden om een stuk over hem te maken, aldus Stoop. 'In de voorstelling staan we met zijn drieën op het podium. Vincent van der Valk is Soros. Lineke Rijxman, die het stuk ook schreef, speelt de regisseur van de musical en ik ben de acteur die Soros in de musical vertolkt.' Het uitgangspunt van de voorstelling is dat Soros een miljoen euro heeft overgemaakt naar Rijxman. 'Hij besluit om te komen kijken wat wij met al dat geld hebben gedaan; hoe het met zijn musical over zijn Open Society Foundations gaat.' Soros komt er al snel achter dat het niet verloopt zoals hij had gehoopt. Hij treft geen massale productie met orkest en dansers aan, maar twee acteurs in een vlakke vloertheater. 'We zijn wel druk bezig, maar heel veel dingen zijn nog niet af. We hebben liedjes en een decor, maar het is eigenlijk nog een voorfase, we zijn bezig met een *making of*.' Daarom vraagt Soros zich af waar de rest van het geld is gebleven. 'Oorspronkelijk was zelfs het idee dat we met dat miljoen alleen maar flessen witte wijn hadden gekocht. Vervolgens fantaseerden we zuipend over de voorstelling en plots

stond Soros dan op de stoep. Maar dat idee had te weinig noodzaak en hebben we overboord gegooid. 'Lineke wil in het stuk steeds meer persoonlijke zaken van Soros weten, bijvoorbeeld over zijn kindertijd in Hongarije tijdens de Tweede Wereldoorlog.' Dat valt de miljardair rauw op zijn dak. 'Want hij wil een musical over zijn ideeën, geen biografie. Soros wil alle scènes zien waarin ik hem speel. Dat zorgt ook weer voor momenten van reflectie bij hem. Uiteindelijk is het niet langer een *making of* maar belanden we in de musical. Soros wordt langzaam maar zeker zelf ook het stuk in getrokken.' Het is een heel intensief stuk om te spelen, vertelt Stoop. 'We doen alles met z'n drieën, gaan nooit van het toneel af. Dat is wel uitdagend, je moet constant aanstaan. Er is geen ont-komen aan. De reactie van het publiek kan invloed hebben op de dynamiek. Dat maakt het spannend.' 'In het begin is het stuk eerder een komedie dan een tragedie, maar we gaan steeds verder de diepte in. Soros is een soort spiegel die ons wordt voorgehouden. Het zwaartepunt van de voorstelling is de vraag wie je bent als mens. Als persoon ben je niet in een mal te stoppen of te reduceren tot één identiteit. Je bent meerdere kanten of versies van jezelf. De Joodse achtergrond van Soros en Lineke legt dit zwaartepunt van de voorstelling bloot, en dat raakt het publiek. We krijgen dan ook veel mooie reacties. Al ben ik na de voorstelling nog geen complotdenkers tegengekomen.'

Mugmetdegoudentand, *The Making of Soros the Musical*, Theater ins Blau, Leiden, donderdag 6 april, €21 (studenten €15,50) Theater aan het Spui, Den Haag, donderdag 13 april, €18,50 (t/m 30 jaar €15)

'Ik bewonder Soros echt. Er zijn geen andere miljardairs die samenlevingen zo verbeteren'

‘Mijn huisgenoten voelen als familie’

Huis: ‘De Groene Woondiversiteit’ (Stadsbouwhuis)
Kamer: 40 m²
Huur: €390
Bewoners: ongeveer 100

Hoe is het om in een kantoor te wonen?

‘Het is ongelooflijk. Ik heb mijn muren geveerd en mijn best gedaan met de inrichting, maar het voelt nog steeds als een kantoor. Je kunt niks doen tegen een systeemplafond en een linoleum vloer. ‘Toch is het hier ontzettend leuk. In de coronatijd heb ik me hier bijvoorbeeld nooit alleen hoeven voelen. Ik heb veel vrienden gemaakt en mijn huisgenoten

voelen als familie. Niet allemaal natuurlijk, het is een beetje vergelijkbaar met de middelbare school: ik ken 80 procent bij naam, 50 procent kom ik tegen op de gang en 20 procent zie ik regelmatig.’

En die muizenvallen?

‘Ik heb hier eerst 2,5 jaar geen muis gehad, en een half jaar geleden waren het er opeens vier. Dat was in het hele huis een probleem, maar hiernaast is de gemeenschappelijke keuken en de muizen hebben letterlijk een gat geknaagd in het plafond. Toen hebben we tien kilo gif van de huisbaas gekregen en sindsdien heb ik ze niet meer in mijn kamer gezien.

‘In de rest van het huis zal er vast nog wel eens een muis lopen, maar er wordt minder over geappt. Ik was de huisgenoot die vaak het laatst sliep, dus ik hielp vaak ’s nachts weer een of ander meisje dat een muis in een val had die ik eruit haalde. Tegenwoordig probeer ik op tijd te slapen, dus moet iemand anders dat doen.’

Jij bent hier ‘captain energie’, wat houdt dat in?

‘Mijn taken zijn het energieverbruik inzichtelijk maken, mijn huisgenoten informeren zodat ze niet bij de afrekening opeens verrast worden en het beperken van de kosten. Deze functie bestaat pas sinds februari, dus ik was tot nu toe vooral bezig met het overzicht. ‘Nu zijn we in discussie met de gemeente, want alleen zij gaan over de verwarming in dit gebouw. We hebben al in november gevraagd of ze hem vaker uit konden zetten, maar pas begin maart kwam er iemand die dat opeens binnen een minuut kon regelen. ‘In januari en februari hebben we dus volop gestookt terwijl dat helemaal niet nodig was. De helft van deze verdieping had zelfs de ramen open omdat de verwarming niet uit kon. In januari waren de stookkosten €55.000. Dat slaat nergens op, vooral omdat iedereen zijn best doet om zuinig met energie te zijn.’

Gebeurt er ook wel eens wat in het grote atrium?

‘Ik heb daar in november een symposium georganiseerd over de tweede quantumrevolutie. Samen met een vriend heb ik drie sprekers uitgenodigd. Het was best divers: er waren een paar huisgenoten, studenten natuurkunde en een professor, maar ook een kunstenares en wat mensen van filosofie. Heel leuk, dan spreek je iemand die zich afvraagt: is dit niet eng? Dat is een vraag die geen enkele natuurkundige ooit bedenkt, maar die wel af en toe gesteld mag worden. Door die interactie was het enorm geslaagd.’

DOOR EMIEL BEINEMA
FOTO MARC DE HAAN

COLUMN | MAIA DE QUAY

Ik had het gore lef iets aan te prijzen dat glutenvrij was

Dat studenten geen geld hebben, is van alle tijden. Want of je nou studeerde in de jaren tachtig of in 2023, iedereen die ooit student is geweest, heeft wel eens meer maand dan geld overgehad.

Als wanhopige tijden aanbreken, zijn er een paar stappen die je kan doorlopen. Stap 1: het probleem negeren en doen alsof je kan leven op gebakken lucht en automaatkoffie van 56 cent. Stap 2: kiezen voor de primitieve tour en meerdere dagen teren op macaroni met kaas en ketchup. Stap 3: creatief worden en als een soort wasbeer alle keukenkasjes in je huis plunderen en jezelf in leven houden met vage sausmengels gemaakt van alles wat je daar kan vinden.

Als je dit riedeltje uiteindelijk één of meerdere keren hebt doorlopen en je het officieel allemaal te veel wordt, is

het tijd voor stap 4: toegeven aan het fenomeen van ‘werreke voor je cente!!’ en op zoek gaan naar een bijbaan.

Omdat ook ik niet meer wilde leven op crackers met sambal en mijn humeur niet langer wilde laten bepalen door de prijs van een courgette, was ik enige tijd geleden ook toe aan een baan en belandde ik – zoals zoveel van mijn lotgenoten – in de horeca. Bij een koffietent om precies te zijn.

Hoewel het werk me over het algemeen best goed bevalt, is jong zijn en in de horeca werken zo nu en dan nogal een ervaring. Op een normale dag zet je gewoon bakken espresso’s, schuim je liters melk op en ruim je tafels leeg zonder al te veel gedoe, maar soms, heel soms, wordt de boel verstoord door een lipje klant die je laat twijfelen aan al je levenskeuzes. Want wat is het toch met zure boomers die vergeten dat ze zelf ooit ook jong en skeer zijn geweest en nu iedereen die in de dienstverlening werkt als een soort lijfeigene behandelen?

Zo kwam er laatst een dame die op mijn begroeting reageerde met ‘ja oké, hebben jullie ook iets dat *niet* “vee – gaan” is?’ Ik liet het feit dat ze geen hallo zei maar achterwege en noemde een tweetal niet-vegan gebakjes op

die we op dat moment hadden.

Grote fout, kwam ik meteen achter, want ik had het gore lef gehad om iets aan te prijzen dat *glutenvrij* was. Wat volgde was een tirade van een minuut waarin ze me uitgebreid ging vertellen hoe ze iets NORMAALS wilde bestellen: *niet* vegan mét gluten en gewoon lekker gewoon! Ik stond op het punt haar te vragen of ze dan ook een plak ham op haar cake wilde, maar werd gelukkig afgeleid door een collega die vroeg wat hij kon gaan maken.

Toen ik haar bestelling vervolgens aan hem doorgaf en ‘medium cappuccino met koemelk’ zei, intervenueerde mijn nieuwe grote vriendin echter direct door te stellen dat ze *gewone* melk wilde. Toen ik reageerde met ‘ja, komt goed, koemelk’, raakte ze nogmaals geïrriteerd en zei ze al die alternatieve opties meer aanstellerig vond en dat ze mijn bijdehante reactie (!!) niet op prijs stelde. U ook goedemorgen.

Dit soort taferelen zijn over het algemeen meer grappig dan deprimerend, maar laten me bovenal vooral weer verlangen naar *gewoon* een *20-something* met een PETA-sticker op zijn/haar telefoon die vervolgens een iced dirty chai met half havermelk en half kokosmelk bestelt. Gewoon, zoals het heurt.

Maia de Quay is student rechten

‘Wat is het toch met zure boomers die vergeten dat ze zelf ooit skeer zijn geweest’